

MILKEKYR: Østerrike opplever også en strukturendring mot færre og større enheter, men småskalastrukturen er beholdt i større grad enn i Norge. I 2012 hadde et gjennomsnittlig mjølkekyr i Østerrike og 25 mjølkekyr i Norge. (Foto: Colourbox)

Høy produksjon med småskalastruktur

Østerrike har med et landbruk med småskalastruktur klart å opprettholde nasjonal produksjon av sentrale landbruksvarer innenfor EUs felles marked, samtidig som bondens inntekt har holdt seg stabil de siste årene. Norge kan hente inspirasjon fra landet i Sentral-Europa, mener AgriAnalyse.

Østerrike er et landlast land i Sentral-Europa med en fjerdedel av Norges areal, om lag 8,5 millioner innbyggere, og store mengder fjell. I motsetning til Norge sterner landet ja i folkeavstemningen om EU-medlemskap, og gikk inn i Unionen i 1995. Fra inntredsdagen overtok landet Den felles europeiske landbrukspolitikken (CAP) som sin landbrukspolitikk, og målene som ligger i denne. Men i tillegg har Østerrike beholdt en rekke av sine nasjonale mål for landbrukspolitikken: bevare landbruk og arealressurser i hele landet, en høy og konkurransedyktig produksjon av nasjonale matvarer, og like gode inntektmuligheter i bonderyktet som i resten av samfunnet. Landet har også en rekke mål om levering av andre fellesgoder enn matvarer.

EU-medlemskapet ga utfordringer for disse ambisiøse målene. Ved inntrreden i det indre markedet i EU i 1995 falt prisene til bonden i snitt med 22 prosent. Produktionskostnadene ligger høyere i Østerrike enn i flere av nabolandene, og for mange ble det lavere prisnivået svært vanskelig. Offentlige tiltak var nødvendig for å beholde landbruksproduksjonen, og for å utjevne regionale forskjeller innad i Østerrike og konkurranselempere mot utenlandske aktører.

Med begrensede muligheter til å betale ut støtte til produksjon (søyle 1-støtte), ble strategivalget å støtte miljøvennlig produksjon og produksjon i områder med spesielle utfordringer (søyle 2-støtte). Østerrike fikk gjennomslag i EU for et stort nasjonalt miljøprogram (ØPUL) og utjevningsutbetalinger til såkalte «less favoured areas» (LFA).

Disse programmene er fortsatt gjeldende, og i 2012 fikk 73 prosent av alle gårdsbruk støtte fra LFA, og 76 prosent av alle gårdsbruk var med på ØPUL. Evalueringer har vist at disse utbetalingene bidrar til å opprettholde bosetting og landbruksproduksjon i hele landet. Forskere mener videre at dette indirekte bidrar til tilleggsnæringer og turisme, som er særlig viktig for gårdsbruk drevet på deid.

Faktisk er Østerrike på denne måten blitt ett av få EU-land som finansierer sitt landbruk med mer midler fra søyle 2, enn fra søyle 1. I motsetning til søyle 1 innebærer søyle 2-støtte en andel nasjonale midler i tillegg til midlene fra EU. I 2012 kom derfor 41 prosent av all finansiering av landbruket i Østerrike fra det nasjonale nivået.

Østerrike opplever riktignok en strukturendring mot færre og større enheter, men småskalastrukturen er beholdt i større grad enn i Norge. Fra 1995 til 2012 er 46 prosent av gårdsbrukene gått ut i Norge, mens 35 prosent er lagt ned i Østerrike. Gjennomsnittsstørrelsen i Østerrike lå i 2012 på 210 dekar per gård for brukene som søker om støtte, mens den i Norge var på 220 dekar. Samme år hadde et gjennomsnittlig mjølkekyr 15 mjølkekyr i Østerrike og 25 mjølkekyr i Norge.

Til tross for det som i europeisk sammenheng må betegnes som en småskalastruktur, har Østerrike opprettholdt sine produksjonsvolum. I 2012 ble det produsert 3,4 millioner tonn mjølk og 222 000 tonn storfekjøtt. Til sammenligning produ-

serte Norge 1,5 millioner tonn mjølk og 78 000 tonn storfekjøtt samme år. Østerrike er et av landene som har ligget i det nasjonale kvotetaket for mjølkeproduksjon helt siden de gikk inn i EU, og har dermed betalt overproduksjonsavgift innenfor CAP.

Storfekjøtt, ost og korn er alle eksempler på produkter med høy nasjonal produksjon. Den nasjonale produksjonen av sentrale landbruksprodukter er tilsvarende konkurransedyktig innenfor EU-markedet, til tross for en utpreget småskalastruktur. Men vi ser også en høy eksport og en tilsvarende høy import av utenlandske varer. Dette tyder på utvikling av et

Landbrukspolitikken bidrar til at landet klarer å kombinere småskalastruktur, høy produksjon og geografisk spredning

totelt marked, hvor østerrikske produsenter innretter seg mot å produsere varer av høyere kvalitet, gjerne økologisk, mens importvarer dekker opp billigelementet.

Oppsummert ser vi at Østerrike fører en aktiv landbrukspolitikk, tilpasset de naturgitte utfordringene og de vedtatte målene. Landbrukspolitikken bidrar til at landet klarer å kombinere småskalastruktur, høy produksjon og geografisk spredning, i et land som krever svært variert bruksstruktur for å holde arealene i hevd. Bondens lønnsomhet sikres gjennom gunstig utvikling i bytteforhold mellom innsatsfaktorer og produktionsvarer, utbetalinger over søyle 1 som virker som et støttenett for produksjonen, utbetalinger over søyle 2 for produksjon av fellesgoder som vedlikehold av kulturlandskap og miljøfremster, samt andre tiltak som gir mulighet for tilleggsnæringer i distriktene. I tillegg ligger Østerrike sentralt til for å forsyne flere markeder innenfor EU med høykvalitetsvarer, og de er ledende i Europa på økologisk produksjon.

Eivind Hageberg
Utredet i AgriAnalyse

Klippet & klart

Felislått politikk

I 1814 var skogen en eksportnærings som la grunnlaget for viktige nasjonale inntekter. Skogen ga sysselsetting og sørget for investeringer i ny teknologi og etter hvert treindustri. Slik er det ikke lenger. Assaken er felislått politikk over lang tid.

Statssekretær i finansdepartementet, Jon Gunnar Pedersen, til Østlendingen

Fantastisk jobb

Geitemjølkeprodusentane har gjort en fantastisk jobb med forbering av mjølkekvaliteten. Det gir oss eit flott utgangspunkt for å produsere getemjølkeprodukt.

Konsernrådgiver Johnny Ødegård i Tine til Firda

Unge bønder

Jeg har møtt noen av de unge bondene. Folk i fjeatrene med nybygde mjølkefjøs. 60 kyr og investeringer på 7-8 millioner kroner. Det trise er jo at det sendes ut så mange signaler fra regjeringen som skaper lite forutsigbarhet. Jeg forstår godt at folk er engstelige for å ta over eller gå inn i landbruket.

Landbrukspolitisk talsmann i Ap, Knut Storberget, til Samvirke

Positiv

Eg ser positivt på det. Viss ikkje Fip finner ut noko heilt fulle i jordbruksforhandlingane, så ser eg positivt på framtda.

Leir i Skauv bondelag, Ole Othertstad, til Sor-Trøndelag

Ikkje store omveltingar

Eg trur ikkje at bondene treng å utroa seg så mykje. I regjeringsklareringa står det at systemet med jordbruksavtale skal vidareførast. Nokre forslag til endringar kan det bli, men vi får nok ikkje dei store omveltingane i år.

Fylkesleiar i Sogn og Fjordane Fp, Frank Wilby Djupvik, til Firda

Samarbeid

Jeg kan ikke tro det er sant hva jeg hører fra talerstolen. Sårbarheten som i dag er innen landbruket, vil være eliminert hvis vi klarer å få til et samarbeid. Skulle det vise seg at vi om få år bare har tre kommuner igjen i fylket, kan vi i alle fall sitte igjen med et landbrukskontor.

Ordfører Ole Johan Kæhvi i Balsfjord i debatt om sammenslåing av landbrukskontor, referert i Nye Troms

Brunosten

Brunosten har vært på bordet til norske husstander i alle tider, og lenge før det ble snakk om overvekt og inaktivitet hos barn. En kan vel heller diskutere livsførsel; at barn sitter altfor mye i ro med sine duppeditter, og at det er mye satsaker som sniker seg inn i barns kosthold.

Ordfører i Halsen, Ola Rogrskog, til Driva

Finnmarksloven

Resultatet med Finnmarksloven synes å ha blitt det motsatte av Stortingets gode intensjoner. PeFo praktiserer loven til velisignelse for alle, bortsett fra finnmarkingene.

Leder i Sagat